

عفو و گذشت
در حدود، فقه و قوانین ایران

تألیف سید منصور زمانی

انتشارات زاگرو

۱۳۹۶

سرشناسه: زمانی، سید منصور، 1344 -

عنوان قرارداد: ایران. قوانین و احکام Iran. Laws, etc.

عنوان و نام پدیدآور: عفو و گذشت در حدود، فقه و قوانین ایران /

تألیف: سید منصور زمانی.

مشخصات نشر: ایلام: زاگرو، ۱۳۹۵

مشخصات ظاهری: ۱۴۵ ص.

شابک: ۱-۱۷-۸۲۳۸-۶۰۰-۹۷۸-۱۰۰۰۰ تومان

وضعیت فهرست‌نویسی: فیپا

یادداشت: کتابنامه ص. ۱۴۲.

موضوع: عفو بزه‌کاران و مجرمین

موضوع: Pardon

موضوع: عفو بزه‌کاران و مجرمین -- ایران

موضوع: Pardon - Iran

موضوع: عفو بزه‌کاران و مجرمین (فقه)

موضوع: Pardon (Islamic law)

رده‌بندی کنگره: ۱۳۹۵ ع۷ ر۸ / KMH ۵۰۰

رده‌بندی یوپی: ۳۴۶/۵۵

شماره کتابشناسی سی: ۴۶۰۶۱۱۰

ایلام: خ اشرفی اصفهانی، کوچه سوم، پلاک ۲۱۱

عفو و گذشت در حدود، فقه و قوانین ایران

تألیف: سید منصور زمانی

ویراستار: حسن افشار

چاپ اول: ۱۳۹۶

شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه

طرح جلد: لیلا دهبالایی

۷	پیشگفتار
۹	فصل اول
۹	مبانی عفو و گذشت در اسلام
۱۰	مبحث اول: مفهوم حد، اقسام و احکام آن
۱۸	مبحث دوم: گذشت
۳۴	عفو در سخن فقیهان
۳۵	بررسی عفو در حقوق اسلامی
۴۲	عفو در سخنان حقوقدانان
۴۸	مبحث چهارم
۴۸	سیر قانونگذاری عفو در حقوق ایران
۵۱	مصادیق عفو عمومی در قوانین عادی
۵۲	ب- عفو خصوصی
۵۳	فصل دوم
۵۳	موارد، شرایط و آثار عفو در حدود
۵۴	مبحث اول: موارد عفو
۷۱	مبحث دوم: شرایط عفو
۸۰	مبحث سوم: آثار عفو
۸۲	توبه و نقش آن در سقوط مجازاتهای حدی
۸۹	قلمرو عفو خصوصی
۹۱	فصل سوم
۹۱	موارد، شرایط و آثار گذشت در حدود

۹۲	مبحث اول: موارد گذشت
۱۰۷	طرق اثبات محاربه و افساد فی الارض
۱۰۸	مجازات محاربه و افساد فی الارض
۱۰۹	تشخیص جرایم قابل گذشت:
۱۱۱	مبحث دوم: شرایط گذشت در حدود
۱۱۱	گذشت شفاهی و کتبی
۱۱۳	گذشت قیم موقت
۱۱۳	گذشت وراثت
۱۱۴	تعدد متضررین از جرم
۱۱۴	عدول از گذشت
۱۱۷	مبحث سوم: اثر گذشت بر موارد
۱۱۷	سقوط دعوی عمومی
۱۱۷	سقوط مجازات
۱۱۸	تخفیف مجازات
۱۱۸	محو آثار محکومیت
۱۱۹	قذف
۱۱۹	سرقت
۱۲۱	محارب
۱۲۲	بغی در اصطلاح شرعی
۱۲۳	حکم بغات در قرآن کریم:
۱۲۶	تفاوت محارب با یاغی
۱۲۷	ب- تاثیر گذشت بر حد قوادی
۱۳۰	ج- تاثیر گذشت در حد سب نبی
۱۳۷	منابع

پیشگفتار

یکی از مسائل بسیار مبهم و پیچیده در حقوق جزا و آئین دادرسی کیفری ایران مسئله جرایم قابل گذشت می باشد زیرا قانونگذار، ملاک استواری را برای تمایز این جرایم از جرایم قابل گذشت بیان نکرده است و سیاست کیفری مشخصی در این مورد وجود ندارد. ماده ۲۳ قانون مجازات اسلامی ۱۳۷۰ پاره ای از احکام گذشت را بیان کرده بود و بسیاری از احکام نیز در پرده سکوت و ابهام قرار داشت. قانونگذار جدید در مواد ۱۰۰ تا ۱۰۴ قانون مجازات اسلامی ۱۳۹۲ تلاش کرده است برخی از ابهامات را برطرف کند. اعلام گذشت، نوعی استیفای حق است (آخوندی، ۱۳۸۵: ۱، ۱۶۳) و رکن اساسی سازنده ی گذشت اراده ی درونی است که معمولاً در قالب لفظ یا نوشته یا عمل ابزاری شده و دلالت ابزار درونی باید صریح و آشکار باشد. در حدود، اصل آن است غیر قابل گذشت باشند زیرا بارزترین مصداق جرایم حق الهی، حدود هستند و عبارت گذشت شاکی در سایر حدود تأثیری در سقوط و تخفیف مجازات ندارد، آنچه که در ذیل تبصره ۳ ماده ۱۰۰ قانون مجازات اسلامی آمده است دلالت بر این اصل دارد. پس تأثیر گذشت منحصر به حد قذف و سرقت می باشد که در متن ماده آمده است و این در مورد اصل مستثنی است.

قانون مجازات اسلامی در ماده ۱۵ به تعریف حد پرداخته و مقرر می دارد: «حد به مجازاتی گفته می شود که نوع و میزان و کیفیت آن در شرع مقدس تعیین شده است». قانون اساسی جمهوری اسلامی، اجرای حدود را از وظایف قوه قضاییه دانسته و عفو محکومان را بارعایت موازین اسلامی از اختیارات مقام رهبری قرار داده است.

قانونگذار در مواردی از قانون به عفو و گذشت از مجازات حدی چه از سوی اشخاص و صاحبان حق و چه از سوی امام جامعه و ولی امر پرداخته است. جرائم حدی را، جرائمی دانسته که از نظر شارع مقدس از اهمیت ویژه ای برخوردار بوده و در جهت حفظ سلامت جامعه در مقابل آنها که مصالح عمومی را در بالاترین حد مورد تجاوز و تعدی قرار می دهند، مجازاتهای سختی وضع نموده و میزان مجازات و کیفیت اجرای آن را نیز دقیقاً مشخص کرده است.

پس از پیروزی انقلاب شکوهمند اسلامی به رهبری امام خمینی (ره) و استقرار نظام اسلامی، هر چند قانونگذار سعی تمام در انطباق قوانین و مقررات با موازین اسلامی و فقه امامیه داشته و تمام های موثری نیز برداشته است، اما در مواردی شتابزده و بدون مطالعه ی کافی بر، و با اقتضایات زمان به درستی لحاظ نشده است که نتیجه ی آن نواقص و کاستی ها در متن قوانین، مشکلات عدیده در مرحله اجرا است.

قوانین مربوط به حدود نیز از این امر استثناء نبوده است. قانونگذار در مواردی از قانون به عفو و گذشت از مجازات حدی، چه از سوی اشخاص و صاحبان حق و چه از سوی امام جامعه و ولی امر پرداخته است. اما برخی زوایای آن مبهم مانده و در برخی موارد نیز ناقص بیان شده است. نتیجه ی این بهامات و نواقص مواجه شدن محاکم دادگستری با مشکل در میدان عمل و روی آوردن به استفتاء از مراجع معظم تقلید است که خود باعث تشتت آراء در موضوع و اعلامی شود و تبعاتی دارد. بنابراین، بررسی حقوقی و فقهی مسأله و تبیین دقیق زوایا و تکمیل نقص ها لازم و ضروری است. از این رو، در این کتاب تلاش شده تا زوایای مجازات حدی در حقوق اسلامی با زبانی ساده مطرح شود. امید است مورد توجه خوانندگان عزیز واقع گردد.